

jellegét megőrizve, annak szerves részeként integrálja, oly módon, hogy felismerhetővé váljék, mit kaptunk az egyetemes kultúrától, de az is, mivel gazdagítottuk azt.

Amikor a nemzetközi konjunktúra itt is lehetővé tette a hatalomváltást, amit az is követett, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület újrakezdhesse nagy múltú munkásságát, anélkül azonban, hogy orvosolták volna az etatizmus okozta jogtiprást és károkat, hogy elismerték volna a megszüntetett társadalmi egyesületek és szervezetek jogfolytonosságát, és visszaszolgáltatták volna elkobzott javaikat, Benkő Samu tetemesen kivette részét a semmiből induló Egyesület újrászervezésében, előbb mint annak alelnöke, majd két cikluson át elnöke. Egyike volt azon keveseknek, akik kimondták, hogy a romániai magyarság nemzeti jellegű közvagyonának jogos eszközökkel történő visszaszerzése elévülhetetlen feladatunk, és tegyük hozzá: akárcsak az egységes fogalomként kezelt magántulajdoné, amelynek sorsáról, jellegénél fogva, csak a jofosztott tulajdonos dönthet.

Úgy érzem, Benkő Samunak ezt a mostoha körülmények közt beérő gazdag termését és a még megvalósításra váró terveit felvillantva, Ady Endrének Móricz Zsigmondhoz intézett sorait kell idéznem: „S ha a Lehetetlent nem tudtuk lebírni, volt egy szent szándékunk: gyönyörűket írni.” És ebben a korszakban, amikor a grafománia tömeges méretekben burjánzik, az én értelmezésemben Benkő Samu „gyönyörű írásai” azok az értéket tartalmazó alkotások, amelyek kultúránkat gazdagítják, vetése értékálló termését pedig a fiatalabb nemzedék saját gondolataival és szemléletével gazdagítva tovább gyümölcsöztetheti.

Ezekkel a gondolatokkal köszöntöm és tisztelettel ajánlom Benkő Samut az Erdélyi Múzeum-Egyesület tiszteleti tagságára.

Kiss András

Gazda Klára laudációja

Tisztelt Közgyűlés! Az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályának válaszmánya a testület 2006. március 4-én megtartott ülésén azt a javaslatot terjesztette a jelen közgyűlés elé, hogy egy eredményekben gazdag életmű elismeréseként és kivételes tudományos értékének méltánylásaként a közgyűlés ítélje oda az egyesületi tiszteleti tagság címét dr. Gazda Klára néprajzkutató számára.

Örömmel teszek eleget annak a megtisztelő feladatnak, hogy a válaszmány fenti határozatát a közgyűlés előtt megindokolva, a szóban forgó életművet röviden méltassam.

Gazda Klára egy nagy erdélyi etnográfus tudósgeneráció – Gunda Béla, dr. Kós Károly, Nagy Jenő, Szentimrei Judit – szellemi örökségének méltó és velük azonos rangú folytatója. Az ő neve ma ugyanúgy összefonódik a népviselet, a népi díszítőművészet, a népi gazdálkodás tanulmányozásával és a muzeológiával, egyszerűen az anyagi műveltség legmagasabb szintű tudományos művelésével, mint az itt felsorolt nagy elődöké.

Tanítómesterei szellemi örökségét egy olyan korszakban vállalta fel önkéntesen, és vitte tovább a legnagyobb szakmai igényességgel, amikor a mostoha történelmi viszonyok folytán a magyar néprajzos szakemberképzés Erdélyben hosszú évtizedeken át szünetelt. Az etnográfia-nak ezeken a részterületein így egy idő után Gazda Klára lett az egyetlen, nagy tekintélyű, aktív szakember, ő jelentette azt a legmagasabb mércét, azt az etalont, amihez a külföldi tudományos műhelyektől jószerint elzárt kis szakmai közösségekben mindenki igazodhatott.

Néprajzosi érdeklődése korán megmutatkozott. Már mint magyar szakos egyetemi hallgató nagy lelkesedéssel vett részt az akkor készülő *Magyar Néprajzi Atlasz* anyagának összegyűjtésében. Egyetemi tanulmányai elvégzése után, egy évig tartó felcsíki tanárkodás után, már mint a tárgyi néprajz iránt elkötelezett tehetséges fiatal hívták meg 1968-ban a sepsiszentgyörgyi

Székely Nemzeti Múzeum néprajzos muzeológusi állásába. A dr. Kós Károllyal és más neves erdélyi és magyarországi szakemberekkel – például Szentimrei Judittal, Nagy Jenővel, Kónya Ádámmal, továbbá Kósa Lászlóval, Szemerkenyi Ágnessel – való állandó kapcsolattartása közben így aktív muzeológusként sajátította el azt a szakmát, amit megfelelő képzési formák hiányában az idő tájt az egyetemen nem tanulhatott. Szakmai előmenetele szempontjából nagy jelentősége lett annak, hogy sikerült beiratkoznia az ELTE Néprajzi Intézetének doktori programjába, ahol 1977-ben szerzett doktori címet a magyar néprajztudományban máig egyedülálló gyermekfölklor-monográfiájával, amit *Gyermekvilág Esztelneken* címmel 1980-ban a Kriterion Könyvkiadó jelentetett meg.

Mindezen idő alatt Gazda Klára a Székely Nemzeti Múzeum fáradszomjas muzeológusa volt. Intenzív tárgygyűjtést és tárgyleírást végzett, és kiállítások sokaságát szervezte meg, cikkeket írt és népszerűsítő előadásokat tartott mindenfelé. Kiemelném, hogy az ő gondozásába került a dr. Kós Károly, Nagy Jenő és Szentimrei Judit által irányított, a Jóbarát gyermekfolyóirat által kezdeményezett *Varrj ruhát Zsuzsi babának!* című népviseletvarró és a *Síppal-dobbal* című játékgyűjtő versenyek nyomán összegyűlt hatalmas néprajzi anyag is, aminek Gazda Klára a leltározását és rendszerezését is elvégezte.

Szakmai pályája új lendületet kapott, és pedagógiai vonatkozásban is kiteljesedett, miután 1991-ben a kolozsvári Magyar Néprajzi és Antropológiai Tanszék oktatója lett. A tanszék keretében végzett pedagógusi, oktatói munkásságának jelentősége nem marad el sem a muzeológusi, sem a tudományos kutatói munkásság értéke mögött. Mindenekelőtt az ő érdeme ugyanis, hogy mára a tárgyi néprajz területén is sikerült egy ugyancsak igen igényes és felelősségteljes fiatal szakembert kinevelni, akik közül sokan különböző szakmai műhelyekben dolgoznak. Emellett évtizedeken át vezette azokat a négyévenként ciklikusan ismétlődő hivatalos állami muzeológiai továbbképzőket, amelyek a szűk értelemben vett muzeológiai oktatás mellett a szakmai képzés és továbbképzés ügyét is felvállalták. Tanítványai, akiket nemcsak az egyetemi tanteremben, hanem a terepen és a múzeumokban végzett szakmai gyakorlatokon is fáradszomjasan, nagy erudícióval oktatott, 60. születésnapja alkalmából nemrég egy tiszteletére összeállított emlékkötettel, a Kriza János Néprajzi Társaság 13. évkönyvével köszöntötték.

Nagy lelkiismeretességgel végzett oktatói munkája mellett az utóbbi másfél évtizedben tanulmányok, recenziók sokaságát jelentette meg, köteteket szerkesztett, egyetemi tankönyvfejezeteket készített el. Ekkor megjelent publikációinak legjelentősebbike *A székely népviselet* című monográfiája, amelyet az Akadémiai Kiadó adott ki 1998-ban. Ugyanebben az évben Haáz Sándorral együtt jelentette meg a *Székelyek ünneplőben. Színek és formák a székelyföldi népviseletben* című impozáns tudományos kötetet.

Gazda Klárát elsősorban mint az anyagi műveltség és a tárgyi kultúra kutatóját ismerjük. A szűkebb szakma jól tudja azonban azt is, hogy alkotói pályájának utóbbi évtizedében egyre intenzívebben, nagy lélegzetű tanulmányok egész sorában foglalkozott azokkal a szellemi jelentésekkel, amelyeket az anyagi műveltség, mindenekelőtt a népi díszítőművészet kifejez. A legnagyobb elmélyültséggel, a legaprólékosabb tárgyszerűséggel, a lehetséges összefüggések minden vonatkozásának feltárásával, egyszóval a legszigorúbb szakmai igényességgel végzett szimbólumelemzései az egész magyar néprajztudományon belül rendkívül újszerűek, olyannyira, hogy az alkalmazott eredeti módszerek és szemlélet hosszabb távú tudományos jelentőségét most még talán csak sejthetjük. Mivel ezek az igen jelentős munkák szétszórta jelentek meg az erdélyi és a magyarországi szakkiadványokban (remélhetőleg egy gyűjteményes kötetben rövidesen napvilágot látnak), szeretném itt elsorolni, hogy Gazda Klára az utóbbi néhány év folyamán nagylélegzetű, gazdag anyagot bemutató és nemzetközi összehasonlító perspektívában megírt tanulmányokat jelentetett meg a népi ornamentika állatjelképeiről, az obi-ugor

geometrikus ornamentika mitikus háttéréről, a díszítőművészet keresztény jelképeiről, a török szőnyegek szimbólumairól, a gyimesi, valamint a moldvai csángó viselet hímzéseinek motívumairól, a magyar hintázási hagyományokról, a szakrális kovács alakjáról a néphagyományban, a román halotti rítusok tárgyi kellékeiről, továbbá tudománytörténeti tanulmányban foglalta össze a romániai magyar népművészet-kutatás eredményeit és elméleti problémáit stb. Többéves terepmunka eredményeként befejezés és megjelenés előtt áll a gyimesi viselet vászonhímzéseinek motívumanyagát monografikusan felleltározó és bemutató motívumkatalógusa. Közben évek óta intenzív terepmunkát végez a moldvai csángók között is, ahol a tárgyak és a hozzájuk kapcsolódó szertartások kapcsolatát kutatja, az érdekli, hogy a tárgyak alak szerkezeti jellemzőiből, a rituális használat kontextusából milyen következtetéseket lehet levonni a tárgyak jelentéseire és szimbolikus funkcióira nézve. Egy ilyen módszerrel végzett alap kutatás a maga nemében ugyancsak egyedülálló a magyar néprajztudományban, és amint az eddig közölt részeredményekből már erre következtetni lehet, végső eredményei is újdonságszámba mennek majd. Mindezekből a nagyszerű munkákból kitűnik, hogy Gazda Klára tárgyi néprajzoként, szigorú muzeológusként is azt vallja, hogy a népi kultúrát mindig a maga szellemi egészében kell szemlélni, mert a néprajzi tények valódi jelentéseire másként nem lehet fényt deríteni.

Végezetül a sok nagyszerű tudósi adottság, képesség mellett, amivel rendelkezik, engedtesék meg – mint kollégának – egyetlenegy emberit is kiemelnem. Nevezetesen azt a szerénységet szeretném a nyilvánosság előtt értékelni, amivel mindennapi kutatói és oktatói munkáját végzi, kerülve minden magamutogatást. Gazda Klára szerény, és amint látjuk, van is amire szerénynek lennie.

A fentiek fényében a leghatározottabban javaslom az egyesületi közgyűlésnek, hogy kivételes tudományos teljesítményei és a néprajzi felsőoktatás területén végzett ugyancsak kivételes jelentőségű pedagógiai munkája okán dr. Gazda Klára néprajzkutatót válassza az egyesület örökös tiszteleti tagjává.

Tánczos Vilmos

Péter Mihály laudációja

Az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztály részéről javaslom Péter Mihály orvos, mikrobiológus, nyugalmazott egyetemi tanár, az MTA külső tagja megválasztását az Erdélyi Múzeum-Egyesület tiszteleti tagjául.

Péter Mihály Heinrich 1929. május 11-én a Maros megyei Sóváradon született. Marosvásárhelyen a római katolikus gimnáziumban érettségizett, majd érdemklevelel végzett a marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem Általános Orvosi Karán. 1954–1956 között körorvosként működött Bögöz, majd Mezőcsávás községekben. 1956-ban visszahívták az egyetemre, ahol a mikrobiológiai tanszéken lett gyakornok, 1958-tól tanársegéd, 1966-tól adjunktus, 1972-től előadótanár, 1990-től professzor, majd 1991-től 1999-es nyugdíjazásáig tanszékvezető. 1962-ben mikrobiológus szakorvosi, 1965-ben főorvosi vizsgát tett Bukarestben, 1971-ben megszerezte a doktori tudományos fokozatot Iași-ban, 1998 óta az MTA külső tagja.

Péter professzor 43 évnyi egyetemi tevékenysége során magas tudományos színvonalon oktatott, és kitűnő pedagógiai érzékkel, felelősségtudattal nevelte diákjait. 1989–1990 folyamán többször határozottan kiállt a magyar nyelvű képzés helyreállításáért. Magyar és román nyelven több kiadásban megjelent 9 egyetemi jegyzet főszerzője és további 5 társszerzője. Ember-séges hozzáállással és építő kritikával sokat tett beosztott munkatársai fejlődése, továbbképzése érdekében.